

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כו

קרעים שאין מתאחים

במסכת שמחות הקרויה אבל רבתי מבואר, שעל כל הדברים המנויים להלן יש לקרוע, ואותו קרע אסור לאחות אותו לעולם.

קריעה על אביו ואמו ורבו שלמדו תורה

על מיתת אביו, ועל מיתת אמו, ועל מיתת רבו שלמדו תורה, יש לעשות קריעה. שנאמר באלישע בשעת עליית אליהו לשמים, "וַאֲלִישָׁע רָאָה וְהוּא מְצַעֵק אָבִי אָבִי רֹכֵב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיִּחַזַּק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם לְשָׁנָיִם קְרָעִים" (מלכים ב' ב' י"ב).

ואמרו, "אָבִי אָבִי" זה אביו ואמו, "רֹכֵב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשָׁיו", זה רבו שלימדו תורה, כמו שתרגם רב יוסף, "רבי רבי דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין". ונאמר "וַיִּחַזַּק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם" מלמד שיש לעשות קריעה על הסתלקותם.

וריש לקיש הקשה על כך, הלא לא היה הדבר במיתת אליהו, שהרי אליהו עודו חי, ואם כן כיצד נלמד מכאן שיש לקרוע על המת.

ותירץ רבי יוחנן, מאחר שנאמר "וְלֹא רָאָהוּ עוֹד", לגבי אלישע נחשב אליהו כמת, ואם קרע עליו, יש ללמוד מכאן, שיש לקרוע על המת.

וענין זה שקרעים אלו אינם מתאחים לעולם, למד מסוף הכתוב, שנאמר, "וַיִּחַזַּק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם לְשָׁנָיִם קְרָעִים", שכן מתוך כך שנאמר "וַיִּקְרַעֵם", ברור שקורע לשנים, שתמיד הקריעה מחלקת את הדבר, ואם כן למה נאמר גם "לְשָׁנָיִם קְרָעִים", ללמד, שיהיו קרועים לשנים לעולם.

קריעה על נשיא ואב בית דין ושמועות רעות

על מיתת נשיא, ועל מיתת אב ביד דין, ועל שמועות רעות יש לקרוע קריעה, שנאמר בדוד לאחר שבאה אליו שמועת נפילת שאול ויהונתן וישראל, "וַיִּחַזַּק דָּוִד בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ. וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ וַיִּצְמְמוּ עַד הָעֶרֶב עַל שְׂאוֹל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעַל עֵם ה' וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בְּחָרֵב" (שמואל ב' א' י"א-י"ב), ואמרו, "שְׂאוֹל" זה נשיא, "יְהוֹנָתָן", זה אב בית דין, "וְעַל עֵם ה' וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בְּחָרֵב", אלו שמועות רעות, הרי שקרע דוד על הדברים הללו.

ורב בר שבא הקשה, שמא רק כשיהיו כל הדברים הללו יחד, יש לקרוע, אבל על אחד מהם אין צריך לקרוע.

והשיב לו רב כהנא, שאם היה כתוב, "עַל שְׂאוֹל וְיְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעֵם ה' וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בְּחָרֵב", היה ניתן לומר, שרק על כולם יחד יש לקרוע. אבל עכשיו שהפסיק בין כל אחד ואחד במילה "עַל", שנאמר "עַל שְׂאוֹל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעַל עֵם ה' וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בְּחָרֵב", משמע שעל כל אחד בפני עצמו צריך לקרוע.

ובהמשך יתבאר בעזה"י, אלו שמועות נחשבות שמועות רעות.

קריעה על ברכת השם

השומע ברכת ה', כלומר השומע את חבירו מקלל את ה', חייב לקרוע. שנאמר, "וַיִּבֹא אֱלִיקִים בֶּן חִלְקִיָּה אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וְשָׁבָנָא הַסֵּפֶר וַיִּזְאָח בֶּן אֶסָף הַמְּזִפִּיר אֶל חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְּגָדִים וַיִּגְדּוּ לוֹ דְּבָרֵי רַב־שָׁקָה" (מלכים ב' י"ח ל"ז), שקרעו בגדיהם על ששמעו את רבשקה מברך את ה'.

ואחד השומע, ואחד השומע מפי השומע, חייב לקרוע, והעדים אינן חייבים לקרוע, שכבר קרעו בשעה ששמעו, שנאמר, "וַיְהִי כְשִׁמְעַת הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיִּתְפַּס בְּשֵׁק וַיִּבֹא בֵּית ה'" (מלכים ב' י"ט א'), המלך קרע, והם לא קרעו שוב.

וקרע זה אינו מתאחה לעולם, שכן יש ללמוד בגזרה שווה, שנאמר בו לשון קריעה "קְרוּעֵי בְּגָדִים", "וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו", וכן נאמר בקורע על אביו ואמו "וַיִּחַזַּק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם" ובקורע על מיתת נשיא "וַיִּחַזַּק דָּוִד בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם", וכשם שקרעים אלו אינם מתאחים, כך קרע על ברכת ה' אינו מתאחה.

קריעה על ספר תורה שהושחת

יש לעשות קריעה על ספר תורה שנשרף, שנאמר (ירמיהו ל"ו כ"ג-כ"ד), "וַיְהִי כְקְרֹא יְהוּדֵי שְׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וְאֶרְבָּעָה", כלומר כשהתחיל לקרוא שלושה וארבעה פסוקים, "וַיִּקְרַעֶהָ" המלך למגילה "בְּתַעַר הַסֵּפֶר וְהַשְּׁלֵזָה אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר אֶל הָאֵחַ עַד תָּם כָּל הַמְּגִלָּה עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הָאֵחַ. וְלֹא פָחְדוּ וְלֹא קָרְעוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם הַמְּלָךְ וְכָל עַבְדָּיו הַשְּׂמָעִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" מבואר

קישור לקבלת ה"בקי צור"

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שהיה להם לקרוע. [ובהמשך יתבאר ענין זה יותר].

ואמר רבי חלבו אמר רב הונא, הרואה ספר תורה שנקרע, חייב לקרוע שתי קריעות, אחת על הגויל, ואחת על הכתב. שנאמר, "וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ אֶחָדִי שָׂרְף הַמֶּלֶךְ אֶת הַמְּגִלָּה" זה הגויל, "וְאֵת הַדְּבָרִים" זה הכתב "אֲשֶׁר כָּתַב בְּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ לְאֹמֹר" (ירמיהו ל"ו כ"ז).

וקרע זה אינו מתאחה לעולם, שכן יש ללמוד בגזרה שווה, שנאמר בו לשון קריעה, וכן נאמר בקורע על אביו ואמו.

לא אמרו אלא בזרוע וכמעשה שהיה

מעשה ברבי אבא ורב הונא בר חייא שהיו יושבים, קם רבי אבא ורצה להיפנות לנקבים, נטל תפילין שלו, והניח על הכר. ובאה בת יענה ורצתה לבולעם.

אמר, עכשיו כמעט נתחייבתי שתי קריעות, שאם היתה בולעת, הרי זה כאילו נשרף, ויש לקרוע על הגויל ועל הכתב.

אמר לו רב הונא, זאת מנין לך, והלא בי היה מעשה כעין זה, ובאתי לפני רב מתנה, ושאלתיו, ולא ידע להשיב. באתי לפני רב יהודה, ואמר לי, כך אמר שמואל, לא אמרו אלא בזרוע, שאין יכול להציל, וכמעשה שהיה ביהויקים. אבל בזה שהיה יכול להציל, גם אם היתה בת היענה בולעת את התפילין, לא היה צריך צריך לקרוע.

קריעה על ערי יהודה והמקדש וירושלים

יש לעשות קריעה על חורבן ערי יהודה שנאמר, "וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מִשְׁכָּם מִשְׁלוֹ וּמִשְׁמֵרוֹן שְׂמֹנִים אִישׁ מְגִלְחֵי זָקָן וּקְרָעֵי בְּגָדִים וּמְתַגְדְּדִים וּמְנַחֵה וּלְבוֹנָה בְּיָדָם לְהָבִיא בֵּית ה'" (ירמיהו מ"א ה'), מבואר שבעודם בדרך קרעו, כשראו חורבן ערי יהודה.

ולכאורה מעתה יש ללמוד בקל וחומר, שאם על חורבן ערי יהודה יש לקרוע, כל שכן שיש לקרוע על חורבן המקדש וירושלים.

וקרעים אלו אינם מתאחה לעולם, שכן יש ללמוד בגזרה שווה, שנאמר בהם לשון קריעה, וכן נאמר בקורע על אביו ואמו.

שתי הקריעות על ירושלים ועל המקדש

אם תחילה ראה חורבן ירושלים, וקרע על כך, ולאחר מכן ראה חורבן המקדש, צריך לקרוע קרע אחר בפני עצמו.

ואם תחילה ראה חורבן המקדש, וקרע על כך, ואחר כך ראה חורבן ירושלים, די לו שיוסיף על הקרע הראשון, ואינו צריך לקרוע קרע בפני עצמו.

פסוקים שאומר בשעת הקריעה על החורבן

אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: הרואה ערי יהודה בחורבנם, אומר, "עָרֵי קְדֻשָּׁה הָיוּ מְדֻבָּר צִיּוֹן מְדֻבָּר הִיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׂמֹמָה" (ישעיהו ס"ד ט'), וקורע.

והרואה את ירושלים בחורבנה, אומר, "צִיּוֹן מְדֻבָּר הִיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׂמֹמָה", וקורע. ואמרו שהרואה קורע על ירושלים משיגיע למקום הנקרא צופים, שמשם רואים את ירושלים.

והרואה את בית המקדש בחורבנו אומר, "בֵּית קְדֻשָׁנוּ וְתַפְאֲרֹתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לְשִׁרְפָת אֵשׁ וְכָל מַחְמַדֵּינוּ הָיָה לְחַרְבָּה" (ישעיהו ס"ד י'), וקורע.

קריעה על השמיעה ועל הראייה

אחד השומע על החורבן ואחד הרואה את החורבן בעיניו דינם שווה בכל המבואר לעיל.

שמועות רעות שקורעים עליהם

אין קורעים על שמועות רעות אלא אם כן מתקיימים בהן שני התנאים הבאים.

א. ברוב ציבור. לעיל נתבאר, שהשומע שמועות רעות, חייב לקרוע. וכשאמרו לשמואל שהרג שָׁבוֹר מַלְכָא מַלְךְ פְּרַס שְׁנַיִם עָשָׂר אֲלָף יְהוּדִים בְּמִזִּיגַת קִסְרִי, לא קרע.

והסיבה לכך, כי לא אמרו שיש לקרוע על שמועות רעות, אלא בדבר שארע ברוב ציבור, וכמעשה שהיה בשאול ויהונתן, אבל שמועות רעות במיעוט ציבור, אין חייבים לקרוע.

ב. דברים שכבר ארעו.

מבואר, שכששמע יהויקים מגילת איכה, שרף את המגילה באש, והיה צריך לקרוע על כך. ומכאן למדו שיש לקרוע על שריפת ספר תורה.

ורב פפא הקשה, מנין שהקריעה שהיה צריך לקרוע היא על שריפת ספר התורה, שמא היא על

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

השמועות הרעות ששמעו בקריאת איכה.

והשיב לו אביי, שאין לקרוע על שמועות רעות של דברים שעדיין לא ארעו, אף על פי שנשמעו מהנביא ועתידיים לבוא, ורק על שמועות רעות של דברים שכבר אירעו, יש לקרוע.

שְׁבוּר מַלְכָא וְהִיהוּדִים

שְׁבוּר מַלְכָא מַלְךְ פֶּרַס אָמַר לְשִׁמּוּאֵל, שֶׁתַּעֲמוּד לּוֹ זְכוּתוֹ, עַל שֶׁמְעוּלָם לֹא הָרַג יְהוּדִים.

וּבִיאָרוּ, שֶׁלֹּא נִתְכוּוֹן לומר שֶׁמְעוּלָם לֹא הָרַג יְהוּדִים כֻּלָּל, אֲלֵא שֶׁמְעוּלָם לֹא הָרַג יְהוּדִים בְּחִינָם, מִחֲמַת יְהוּדוּתָם. וְאוֹתָם יְהוּדִים שֶׁהָרַג בְּמַגִּיזַת קֶסְרִי, הָרַגְם עַל שֶׁמְרָדוּ בּוֹ.

וּכְמֵאמַר רַבִּי אָמִי, שְׁחוּמַת לודקיא נְבַקְעָה מִחֲמַת רוב השירה ונגינת כינורות של מורדי מזיגת קסרי.

שְׂרִיפַת מַגִּילַת אֵיכָה בִּידֵי יְהוּיָקִים

כְּשֶׁכָּתַב יִרְמִיָּה סֵפֶר קִינוּת הִיא מַגִּילַת אֵיכָה, אָמַר זֹאת לִיהוּיָקִים, וּבִיקֵשׁ לְדַעַת מָה כָּתוּב בָּהּ.

שֶׁנֶּאמַר "וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת יְהוּדִי לְקַחַת אֶת הַמִּגְלָה וַיִּקְרָחָהּ מִלְשֶׁפֶת אֶלֶּי שָׁמַע הַסֵּפֶר וַיִּקְרָאָהּ יְהוּדִי בְּאֲזָנָי הַמֶּלֶךְ וּבְאֲזָנָי כָּל הַשָּׂרִים הָעֹמְדִים מֵעַל הַמֶּלֶךְ. וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בֵּית הַחֶרֶף בְּחֻדָּשׁ הַתְּשִׁיעִי וְאֶת הָאֵחׁ לְפָנָיו מִבְּעָרַת" (ירמיה ל"ו א-כ"ב).

וּלְאַחַר כִּשְׁקִרְאוֹ לִפְנֵינוּ בְּמַגִּילָה שְׁלוֹשָׁה וָאַרְבַּע פְּסוּקִים, כְּלוֹמַר כִּשְׁקִרְאוֹ לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הַחֲמִישִׁי, קָרַע אֶת הַמַּגִּילָה בְּתַעַר, וְהִשְׁלִיךְ אוֹתָהּ לָאֵשׁ.

שֶׁנֶּאמַר, "וַיְהִי בְּקִרְוֵא יְהוּדִי שֶׁלֵּשׁ דְּלָתוֹת וְאַרְבָּעָה יְקָרְעָהּ בְּתַעַר הַסֵּפֶר וְהִשְׁלִיךְ אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר אֵל הָאֵחׁ עַד יָתֵם כָּל הַמִּגְלָה עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הָאֵחׁ" (ירמיה ל"ו ג).

וּלְהִלֵּךְ יִתְבָּאֵר מִדּוּעַ בְּקִרְיַת הַפְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים לֹא עָשָׂה דָבָר וּבְקִרְיַת הַפְּסוּק הַחֲמִישִׁי עָשָׂה כֵן.

תְּחִילָה כִּשְׁקִרְאוֹ לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הָרִאשׁוֹן, "אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר רַבְּתִי עִם הַיְתָה כְּאֶלְמָנָה רַבְּתִי בְּגוֹיִם שְׂרִיתִי בְּמַדְיָנוֹת הַיְתָה לְמַס" (איכה א' א'). אָמַר לָהֶם, אֲנִי מַלְךְ, וְעַלִּי לֹא נֹאמְרָה כִּאֵן שׁוּם פּוֹרְעָנוֹת.

קִרְאוֹ לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי, "בְּכֹו תִבְכֶּה בְּלִילָה וְדַמְעָתָה עַל לְחִיָּה אֵין לָהּ מִנְחָם מִכָּל אֶהְבִּיָּה כָּל רַעִיָּה בְּגָדוּ בָּהּ הָיוּ לָהּ לְאֵיבִים" (איכה א' ב'). וְאָמַר לָהֶם, אֲנִי מַלְךְ, וְעַלִּי לֹא נֹאמְרָה כִּאֵן שׁוּם פּוֹרְעָנוֹת.

קִרְאוֹ לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי, "גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעַנִּי וּמִרַב עֲבָדָה הִיא יִשְׁבָּה בְּגוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ כָּל רֹדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים" (איכה א' ג'). וְאָמַר לָהֶם, אֲנִי מַלְךְ, וְעַלִּי לֹא נֹאמְרָה כִּאֵן שׁוּם פּוֹרְעָנוֹת.

קִרְאוֹ לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הָרְבִיעִי, "דָּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִבְּלִי בָּאֵי מוֹעֵד כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין כְּהִנִּיָּה נְאֻחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נֹגוֹת וְהִיא מֵרָ לָהּ" (איכה א' ד'). וְאָמַר לָהֶם, אֲנִי מַלְךְ, וְעַלִּי לֹא נֹאמְרָה כִּאֵן שׁוּם פּוֹרְעָנוֹת.

הַחֲלוֹ לְקִרְוֵא לִפְנֵינוּ אֵת הַפְּסוּק הַחֲמִישִׁי, "הָיוּ צָרִיָּה לְרֹאשׁ אֵיבִיָּה שְׁלוֹ כִּי הִי הוֹגָה עַל רֵב פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלָהּ הִלְכוּ שְׁבִי לְפָנָי צָר" (איכה א' ה'). כְּלוֹמַר, הַנְּכַרִּי רֹאשׁ וְלֹא אֶתָּה.

אָמַר לָהֶם, מִי אָמַר דָּבָר זֶה? וְאָמְרוּ לוֹ, "כִּי ה' הוֹגָה עַל רֵב פְּשָׁעֶיהָ". מִיֵּד קָדַר כָּל אֲזַכְרוֹת שְׁבָה, כְּלוֹמַר חֲתַךְ כָּל מְקוֹם שֶׁנִּזְכַּר בָּהּ שֵׁם ה', וְשָׂרַף אֶת הָאֲזַכְרוֹת בָּאֵשׁ.

וְעַל כֵּךְ נֹאמַר, "וְלֹא פָּחַדוּ וְלֹא קָרְעוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם הַמֶּלֶךְ וְכָל עֲבָדָיו הַשְּׂמֵעִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" (ירמיהו ל"ו כ"ד), מִשְׁמַע שֶׁהִיא לָהֶם לִפְחָד וּלְקִרְוֵעַ בְּגַדֵיהֶם. וּמִכֵּאֵן שִׁישׁ לְקִרְוֵעַ עַל שְׂרִיפַת סֵפֶר תּוֹרָה.

תִּיקוֹן קִרְעִים שֶׁאֵינָם מִתְּאָחִים

לְעִיל נִמְנוּ קִרְעִים שֶׁאֵסוּר לֹאחֻתָם. וְאָמְרוּ בְּבִרְיַתָּא, שְׁדוּקָא הָאֵיחוּי אֵסוּר, וּבִיאָר רַב חֲסִדָּא שֶׁהַכוּוֹנָה לֹאֵיחוּי אֵלְכֶסְנִדְרִי, שֶׁבְּכַךְ הַבְּגַד נַעֲשֶׂה שְׁלָם כְּבַתְחִילָה.

אֲבֵל מוֹתֵר לְתַקֵּן אֶת הַקִּרְעַת תִּיקוֹן שֶׁאֵינָם גְּמוּר, כְּגוֹן לְשׁוֹלְלוֹ, אוֹ לְמוֹלְלוֹ לְקַפֵּל בְּגַד בְּתַפִּירָה, וּלְלַקְטוֹ, וּלְעִשׂוֹתוֹ כְּמִין סוֹלְמוֹת.

וְלְדַעַת תֵּנָא קִמָּא בְּבִרְיַתָּא, אֵף הָאֵיחוּי לֹא נֹאסֵר אֲלֵא כְּשֶׁבְּכַךְ הוּא מְחֻזֵּר הַבְּגַד לְקַדְמוֹתוֹ, אֲבֵל רִשְׁאֵי לְהַפּוֹךְ הַבְּגַד, שִׁיְהִיָּה הַתְּחַתּוֹן עֲלִיוֹן וְהָעֲלִיוֹן תְּחַתּוֹן, וּמֵאָחָה אֶת הַקִּרְעַת לְמַטָּה, וְעוֹשֶׂה בֵּית צוּאֵר לְמַעֲלָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹסֵר אֶת הָאֵיחוּי גַּם בְּאוֹפֵן הַזֶּה.

גַּם אַחֲרִים אֵסוּרִים לֹאחֻתָם אֶת הַקִּרְעַת

כְּשֶׁשׁ שֶׁהַקִּרְעַת אֶת הַקִּרְעִים הִלְלוּ אֵסוּר לֹאחֻתָם, כֵּךְ אִם מְכַר אֶת הַבְּגַד, גַּם הַקוֹנֵה אֵסוּר לֹאחֻתָם אֶת הַקִּרְעִים.

וּלְפִיכֵךְ אִם בָּא לְמַכּוֹר אֶת הַבְּגַד, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְקוֹנֵה שֶׁלֹּא יוּכַל לְתַקְּנוֹ.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

קריעת בגד במקום שיש בו תיקון

בגד שנקרע, ותקנו אותו תיקון שאינו גמור, כגון בשלילה, או במלילה, או בלקיטה, או בסולמות, עדיין הוא נחשב קרוע. ולפיכך, אם צריך לעשות קריעה, וקרע במקומות הללו, לא יצא ידי חובתו.

ובגד שנקרע, ותיקנו אותו תיקון גמור, באיחוי אלכסנדרי, נחשב כאינו קרוע. ולפיכך, אם צריך לעשות קריעה, וקרע במקום האיחוי, יצא ידי חובתו.

תחילת קריעה ותוספת קריעה

כבר נתבאר, שיש דברים רבים שצריכים לקרוע עליהם. וכמו כן נתבאר, שפעמים כשכבר קרע, וארעו דבר שטעון קריעה, יכול להוסיף על הקרע הראשון, ואינו צריך לקרוע קרע חדש.

כגון כשקרע על המקדש, ואחר כך ראה ירושלים, שמוסיף על קרע ראשון. וכגון כשקרע על מת אחד, ואחר כך אמרו לו על מת אחר, שמוסיף על קרע ראשון.

ונחלקו חכמים, כמה שיעור הקריעה בתחילתה, וכמה הוא שיעור התוספת.

לדעת רבי מאיר, תחילת קריעה לכל הפחות טפח, ותוספת קריעה שלוש אצבעות.

ולדעת רבי יוסי, אמנם תחילת קריעה לכל הפחות טפח, אבל תוספת קריעה אפילו כלשהו.

ולדעת רבי יהודה, תחילת קריעה די לה בשלוש אצבעות, ותוספת קריעה כל שהו.

ואמר עולא, שהלכה כרבי מאיר בתחילת קריעה, והלכה כרבי יהודה בתוספת קריעה, שהרי כן דעת רבי יוסי.

קריעה על מספר מתים יחד

לדעת תנא קמא, לעולם קורע קריעה אחת על מספר מתים, בין אם נודע לו מכולם יחד, שאז קורע קריעה אחת לכולם, ובין אם נודע לו בזה אחר זה, שמאחר שקרע קריעה על הראשון, די לו שיוסיף תוספת באותה קריעה על השני ודיו.

ולענין איחוי הקריעה יש חילוק בדבר. (א) אמרו לו תחילה מת אביו, וקרע. ושוב אמרו לו מת בנו, והוסיף על קרע ראשון. תחתון שקרע על בנו מתאחה לאחר שלושים, ועליון שקרע על אביו אינו מתאחה לעולם. (ב) אמרו לו תחילה מת בנו וקרע. ושוב אמרו לו מת אביו, והוסיף. עליון מתאחה, תחתון אינו מתאחה. (ג) אמרו לו בבת אחת, מתו אביו ואמו ואחיו ואחותו, וקרע קריעה אחת לכולם אינו מאחה.

ולדעת רבי יהודה בן בתירה, על שאר מתים הדין כן, שרשאי לקרוע קריעה אחת על שני מתים, או לקרוע על זה, ולהוסיף על זה. אבל על אביו ואמו אינו קורע קריעה אחת עם שאר מתים, אלא קורע עליהם קריעה בפניה עצמה. ואמר רב נחמן שהטעם לכך כי אין ראוי שהקריעה עליהם תהא תוספת לקריעה על אחרים.

ואמר שמואל, הלכה כרבי יהודה בן בתירה. ואף על פי שאמר שמואל שבכל מקום שנחלקו חכמים בדיני אבילות הלכה כדעת המיקל, הלכות קריעה אינם נחשבים הלכות אבילות. [=אבילות לחוד קריעה לחוד].

עד היכן קורע

נתבאר, שהקריעה היא טפח, והתוספת כל שהו. ויש גבול עד כמה יוסיף על הקריעה, ועדיין יוצא ידי חובתו.

לדעת תנא קמא, יכול לקרוע ולהוסיף על אותה קריעה עד שתגיע הקריעה כנגד טיבורו. ויותר מזה לא יוסיף על הקריעה, ואם צריך לקרוע על מת אחר, יעשה קריעה חדשה במקום אחר בבגד, במרחק שלוש אצבעות מהקריעה הראשונה.

ויש אומרים שלא ניתן להוסיף על קריעה ראשונה אלא כשתגיע עד כנגד לבו ויותר מזה לא יוסיף על הקריעה. ואף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר, שנאמר "וְקָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגְדֵיכֶם" (יואל ב' י"ג)

נתמלא הבגד קרעים מלפניו, מחזירו לאחוריו, וקורע לפניו. נתמלא קרעים מלמעלה, הופכו מלמטה, וקורע לפניו.

והקורע מלמטה, ומן הצדדים, לא יצא, וכהן גדול בלבד שאינו קורע פורם מלמטה כסימן בעלמא.

מתי קורע ומתי מוסיף במיתת קרוב שני

רב מתנה ומר עוקבא נחלקו בדין קריעה אחר קריעה, ואמרו דבריהם משמם של חזקיה ורבי יוחנן.

אחד מהם אומר, שמי שמת קרובו בתוך שבעה למיתת קרוב אחר, קורע על השני קריעה בפני עצמה, ומי שמת קרובו לאחר שבעה למיתת קרוב

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

אחר, דיו בכך שיוסיף על הקרע הראשון.

והטעם לכך כי כל שבעה אסור לשלול את הקרע,

והקרע הראשון כמות שהוא, וכשיבוא להוסיף

עליו, אין היכר שקרע קריעה על המת השני.

אבל לאחר שבעה, כבר שלל את הקרע, וכשיבוא

לקרוע את מה ששלל ולהוסיף, ניכר שקורע על מת

אחר.

ואף שלכאורה לפי הטעם הזה, אשה שמוותרת לשלול

תוך שבעה, כפי שנתבאר בדף כ"ב, תוכל להוסיף על

הקרע גם בתוך שבעה, באמת אין הדין כן, כי מה

שהאשה שוללת תוך שבעה אינו מהדין, אלא משום

כבודה, ואינו נידון כשלול.

ואחד מהם אומר, שמי שמת קרובו בתוך שלושים

למיתת קרוב אחר, קורע על השני קריעה בפני

עצמה, ומי שמת קרובו לאחר שלושים למיתת

קרוב אחר, דיו בכך שיוסיף על הקרע הראשון.

והטעם לכך כי כל שלושים אסור לאחות את

הקרע, ואם כן הקרע הראשון, אף אם שללו אותו,

עדיין נחשב קרוע, וכשיבוא להוסיף עליו, אין היכר

שקרע קריעה על המת השני.

אבל לאחר שלושים, כבר איחה את הקרע,

וכשיבוא לקרוע את מה שאיחה ולהוסיף, ניכר

שקורע על מת אחר.

ואף שלכאורה לפי הטעם הזה, כשקרע תחילה על אביו

ועל אמו שאסור לאחות לעולם, כפי שנתבאר בדף כ"ב,

לא יוכל להוסיף על הקרע לעולם. באמת אין הדין כן, כי

מה שעל אביו ואמו אינו מאחה לעולם אינו מהדין, אלא

משום כבודם, ונחשב כמאוחה.

היוצא בבגד קרוע

היוצא לפני המת בבגד שהיה קרוע קודם לכן, הרי

זה גוזל את החיים ואת המתים. שמרמה את הכל,

להראות עצמו כמי שקרע על המת, ובאמת לא

קרע עליו.

המשאיל חלוק לחבירו לבקר את הנוטה למות

רבן שמעון בן גמליאל אומר, האומר לחבירו,

השאילני חלוקך, ואלך ואבקר את אבא שהוא

חולה, והלך ומצאו שמת, קורע, ומאחה.

והטעם לכך שמוותר לקרוע, כי מאחר שידע המשאיל,

שהולך זה למקום שיבוא לידי חיוב קריעה, ובכל זאת

השאיל, הרי זה משאיל על דעת שיוכל לקרוע.

וכשיבא לביתו, מחזיר לו חלוקו, ונותן לו דמי

קרעו.

ואם לא הודיעו השואל למשאיל שהולך לבקר את

אביו הנוטה למות, מאחר שלא השאיל לו את החלוק

על מנת שיקרענו, הרי זה לא יגע בו.

חולה שמת קרובו

חולה שמת לו מת, אין מודיעים אותו שמת, שמא

תטרף דעתו עליו. ואין מקרעים בפניו. ומשתקים

את הנשים מפניו.

קטן שמת קרובו

קטן, אף על פי שפטור הוא מכל המצוות, ובכלל

זה ממצוות אבילות, מכל מקום, אם מת קרובו,

מקרעים לו את בגדו מפני עגמת נפש.

קריעה על הורי אשתו

מת חמיו או חמותו, קורע עליהם, מפני כבוד

אשתו.

האבל אסור להניח תינוק בחיקו

אמר רב פפא, תנא באבל רבתי היא מסכת

שמחות, האבל לא יניח תינוק בתוך חיקו, מפני

שמביאו לידי שחוק, ונמצא מתגנה על הבריות.

כפיית המטה במועד

כבר נתבאר בדף כ"ה, שגם בחול המועד יש קריעה

חליצה והבראה. ולענין הבראה, יש חילוק בין חול

המועד לשאר ימים, שבשאר ימים האבלים

אוכלים סעודת הבראה כשהם יושבים על מטה

כפויה, ובמועד הם אוכלים כשהם יושבים על

מטה זקופה.

כפיית המטה למנחמים

ההולך לבית האבל, אם היה לבו גס בו, יברוהו

לאותו שבא על מטות כפויות, ואם לאו, יברוהו על

מטות זקופות.

רבא ארע בו דבר אבילות, נכנס אצלו אבא בר

מרתא הוא אבא בר מניומי, רבא זקף את מטתו,

ואבא בר מרתא כפה, אמר על כך רבא, כמה אין

בו דעת בצורבא מרבנן זה.